

Bestuurs- en concernondersteuning

Van: Nicolien Badura, coördinator bestuurlijke integriteit

Telefoon: 010-4896223

E-mail: nm.badura@rotterdam.nl

Datum: 4 december 2020

Inleiding

Jaarlijks schrijven we een jaarplan bestuurlijke integriteit dat een praktische afgeleide is van het beleidsplan 2021-2025. Het jaarplan wordt door het college vastgesteld en ter kennisgeving aan de gemeenteraad verzonden.

1 Jaarplan bestuurlijke integriteit 2021

Bestuurlijke integriteit is 'het handelen van de overheid, als collectief en als individu, in overeenstemming met de algemeen geldende normen en waarden van bestuurlijk fatsoen' (Van Hulten). De geldende normen worden vastgelegd in regels en gedragscodes. Over de onderliggende waarden voeren we het gesprek met elkaar: wat vinden we fatsoenlijk? En als het mag volgens de regels, deugt het dan?

Bestuurlijke integriteit gaat over het gemeentelijk bestuur: gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders en de gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités. In dit jaarplan wordt eerst bekeken hoe bestuurlijke integriteit er in Rotterdam voor staat, blikken we terug op 2020 en kijken we daarna naar de plannen voor 2021.

1.1 Hoe staat bestuurlijke integriteit er in Rotterdam voor?

In het beleidsplan 'Ambtelijke en bestuurlijke integriteit 2021-2025' is uitgebreid ingegaan op de huidige status van bestuurlijke integriteit in Rotterdam. In deze paragraaf vatten we de stand van bestuurlijke integriteit kort samen.

Integriteitsschendingen door bestuurders en volksvertegenwoordigers zijn nooit te voorkomen. Wel is het mogelijk om het risico op schendingen binnen het gemeentebestuur te verkleinen door effectief beleid. We werken langs de vijf pijlers en houden zo een integrale blik op het integriteitsveld: van regelgeving en preventie tot het doen van onderzoek naar schendingen. Steeds reflecteren we daarbij op de werkwijze en wat daaraan verbeterd kan worden. De ontwikkelingen in het vakgebied worden op de voet gevolgd en we overleggen regelmatig met partners als de G4, ministerie en wetenschappers.

De burgemeester neemt alle meldingen van vermoedens van integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers in ontvangst en laat die analyseren. Het aantal meldingen dat binnenkomt is afhankelijk van de geldende normen, het bewustzijn en de meldcultuur, zowel binnen het gemeentebestuur, de gemeentelijke organisatie als de samenleving. Een hoger aantal meldingen betekent niet meteen een verslechterde integriteit. Het kan ook duiden op een veilige meldomgeving.

De gemeente Rotterdam heeft een coördinator bestuurlijke integriteit met een klein ambtelijk team. De positionering van het team met een directe lijn naar de burgemeester maakt het mogelijk om adequaat te adviseren, ontwikkelingen in dit vakgebied nauwlettend te volgen en toepasbaar beleid te ontwikkelen dat aansluit op de lokale bestuurspraktijk.

1.2 Terugblik 2020

In 2020 is gewerkt langs de drie pijlers uit het beleidsplan 2016-2020: regelgeving, bewustwording en blik naar buiten.

De pijler **regelgeving** stond vooral in het teken van de actualisatie en herziening van het Handboek college¹. Het Handboek college 2020 is gewijzigd volgens nieuwe wet- en regelgeving, waaronder de Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers 2019. Op verzoek van het ministerie van BZK adviseert Rotterdam mee over de actualisering van de modelgedragscodes en de handreiking integriteit voor volksvertegenwoordigers en bestuurders. Deze zullen in 2021 verschijnen.

Binnen de pijler **bewustwording** is het college in december 2020 met elkaar in gesprek gegaan over integriteit. Voor nieuwe gebiedscommissieleden en voor een team uit de ondersteuning van het college vond een training plaats. Door de COVID-maatregelen zijn andere trainingen uitgesteld omdat het niet mogelijk bleek om online de noodzakelijke vertrouwelijke setting te garanderen. Voor 2021 zijn er oplossingen gevonden om toch blijvend te trainen en dilemma's te bespreken.

De Universiteit Utrecht heeft in november het rapport 'Spanningen in het grijs' opgeleverd. Dit onderzoek naar oneigenlijke druk werd in opdracht van de gemeente Rotterdam geschreven. Het rapport biedt de gemeente een conceptualisering en operationalisering van het begrip oneigenlijke druk en bruikbare aanbevelingen voor bestuur, management en medewerkers. Het rapport is door de onderzoeker en de coördinator bestuurlijke integriteit besproken in de concerndirectie. Voor medewerkers is het rapport in de Week van de Integriteit gepubliceerd op het intranet en worden de aanbevelingen in de organisatie geïmplementeerd.

De **blik naar buiten** was gericht op de bijzondere leerstoel 'Integriteit van het lokaal bestuur'. Met de Erasmus Universiteit Rotterdam is een samenwerkingsovereenkomst gesloten, de leerstoel is officieel gevestigd en de werving van de bijzonder hoogleraar is gestart. In 2021 wordt de leerstoel verder ingericht. Daarvan houden we de gemeenteraad op de hoogte. Daarnaast heeft er binnen deze pijler ambtelijk kennisoverleg plaatsgevonden met het ministerie van BZK, de VNG, gemeentes en andere (semi-) overheidspartners en wetenschappers op het terrein van integriteit en goed bestuur. Ten slotte wordt Rotterdam internationaal zichtbaar op het gebied van bestuurlijke integriteit. Transparency International (internationale niet-gouvernementele organisatie die wereldwijd corruptie bestrijdt) die heeft Rotterdam gevraagd om een kijkje te geven in ons integriteitssysteem en onze kennis en ervaringen te delen met verschillende Europese steden.

¹ Het Handboek College is een praktische samenvatting van landelijke wetgeving en gemeentelijke regelgeving voor het ambt van burgemeester en wethouder.

1.3 Acties bestuurlijke integriteit 2021

De acties voor 2021 zijn gebaseerd op een beleidsplan ambtelijke en bestuurlijke integriteit 2021-2025. Het beleidsplan kent vijf pijlers waarlangs we het komende jaar werken. Hieronder worden ze beschreven en in paragraaf 1.4 staat een actielijst.

1.3.1 Pijler regelgeving

De doelstelling van deze pijler is: de regelgeving is blijvend op orde.

- Wet- en regelgeving vanuit het Rijk implementeren we tijdig, zoals de aankomende verplichte basisscan integriteit van wethouders, en we houden onze eigen regelingen en protocollen actueel.
- De VNG levert in het voorjaar van 2021 nieuwe modelgedragscodes op, die ter inspiratie gebruikt kunnen worden voor de Rotterdamse gedragscodes. Het is denkbaar dat de invloed van social media, voortschrijdende technologische ontwikkelingen en het mogelijk voor langere tijd vanuit huis werken en vergaderen hierin aandacht vragen.
- Het onderzoeksprotocol voor bestuur en gemeenteraad vraagt een actualisatie. Voor de gebiedscommissies is het wenselijk dat er een apart onderzoeksprotocol komt dat recht doet aan de daar geldende situatie en verhoudingen.
- Ten slotte zal een afwegingskader worden afgerond voor nevenfuncties van politiek assistenten.

1.3.2 Pijler bewustwording

Nadenken over ons handelen is meer dan de regels toepassen. De regels leggen de normen vast die we hanteren. De waarden gaan over de moraal die we eraan verbinden. Waarden zijn voor iedereen anders. De kunst is om met elkaar in gesprek te blijven over wat we goed en fout vinden, over wat toelaatbaar is of uit den boze.

- Het thuiswerken als gevolg van de coronapandemie vereist dat het gesprek over integriteit op een andere manier vorm moet krijgen. We gaan werkbare en effectieve digitale trainingsvormen ontwikkelen.
- Aan raadsleden zal samen met de griffie een dilemmatraining aangeboden worden. Ook onderzoeken we de mogelijkheden voor een trainingsaanbod voor fractiemedewerkers.
- Met het team van de griffie wordt een gesprek georganiseerd over integriteit en oneigenlijke druk.
- Voor gebiedsvertegenwoordigers wordt in het eerste kwartaal van 2021 een thematisch webinar georganiseerd over oneigenlijke druk. Daarnaast komt er een vierjarige trainingscyclus voor gebiedsvertegenwoordigers die van start gaat na de verkiezingen van 2022. Onderdeel daarvan is een e-learning module.
- Voor college zal net als afgelopen jaar een dialoog over integriteit en ethisch leiderschap worden georganiseerd.
- Jaarlijks zullen de burgemeester, wethouder Organisatie en de gemeentesecretaris het thema integriteit met de afzonderlijke concerndirecteuren bespreken tijdens het clustergesprek. Het is belangrijk dat de integriteitsdilemma's per cluster, en de risico's voor de organisatie en het bestuur besproken worden.
- Daarnaast is de coördinator bestuurlijke integriteit twee of drie keer per jaar te gast in de concerndirectie om actuele integriteitsthema's te bespreken.

- De kring van medewerkers rond het college – denk aan bestuursadviseurs, politiek assistenten, secretaresses, adviseurs externe betrekkingen en woordvoerders - wordt getraind opdat zij in hun advisering aan het college automatisch de integriteitsafweging maken.

1.3.3 Pijler coördinatie en toetsing

De coördinerende en toetsende taken binnen bestuurlijke integriteit zijn erop gericht te waarborgen dat de ambtelijke organisatie in staat is goed en accuraat te adviseren over bestuurlijke integriteit aan het gemeentebestuur.

- Alle terugkerende taken vinden gestructureerd plaats zodat de integriteit van het bestuur daardoor niet in het geding komt.
- Bij advisering en onderzoek naar vermoedens van misstanden is het doel om steeds goed en accuraat advies te leveren, onderzoeksmethodes op peil te houden en medewerkers blijvend te scholen in kennis en vaardigheden.
- Ter borging en verantwoording van dit proces stemmen de burgemeester en wethouder Organisatie, de gemeentesecretaris en indien wenselijk ook een betrokken vakwethouder af over bestuurlijke en ambtelijke integriteit, zowel beleidsmatig als over incidenten.
- Zodra de bijzondere leerstoel 'Integriteit van het lokaal bestuur' is ingericht, zal in samenwerking met Erasmus Universiteit Rotterdam een cursus voor publieke integriteitsprofessionals worden ontwikkeld.

1.3.4 Pijler blik naar buiten

Het begrip integriteit beweegt voortdurend. Wetenschappers en integriteitsfunctionarissen in publieke organisaties denken steeds na over wat integer is en hoe dit in de praktijk gebracht kan worden. Het is belangrijk om deze ontwikkelingen te volgen, met elkaar te bediscussiëren en aan te jagen, zowel met lokale partners, nationaal als met een blik over de grens.

- Begin 2021 start de bijzonder hoogleraar 'Integriteit van het lokaal bestuur'.
- De gemeenteraad kan in een bijeenkomst kennismaken met de hoogleraar.
- De bijzondere leerstoel is de start van een diepgaande samenwerking met de EUR op het gebied van integriteit. Samen met een promovendus en studenten zal de hoogleraar onderzoek doen naar integriteit van lokaal bestuur, op onderwerpen die maatschappelijk ter discussie staan of die een specifiek vraagstuk vormen binnen de gemeente Rotterdam.
- Ook vragen we de hoogleraar een cursus voor integriteitsprofessionals te ontwikkelen, zal hij/zij gevraagd en ongevraagd advies geven aan de gemeente en gaan we gezamenlijk kennisbijeenkomsten organiseren.
- Net als voorgaande jaren zetten we in op kennisdeling en het onderhouden van een landelijk netwerk van partners in de wetenschap en publieke sector op het gebied van bestuurlijke integriteit.
- De Nacht van de Integriteit, die in 2020 wegens de coronacrisis verviel, zal in samenwerking met onder andere de VNG op het Stadhuis van Rotterdam georganiseerd worden in 2021.
- Met ambtelijke deelname aan een dialoogtafel van Europese steden georganiseerd door Transparency International zet Rotterdam ook haar eerste stappen in het opbouwen van een netwerk en kennisdeling in internationaal verband.

1.3.5 Pijler blik naar binnen

De pijler blik naar binnen is een nieuw te ontwikkelen pijler die in 2021 vorm zal krijgen. Doelstelling van de pijler is dat er op structurele basis gereflecteerd wordt op de werkwijze

binnen bestuurlijke integriteit. Door deze structurele blik naar binnen, wordt er geleerd van afwegingen en keuzes bij ethische dilemma's, worden de afwegingskaders steeds degelijker, wordt inzicht verworven in kwetsbaarheden en groeit het lerend vermogen.

- In 2021 selecteren we twee thema's die tegen het licht gehouden worden. Hierbij denken we aan adviezen op veelvoorkomende vragen en de trainingen aan de gebiedscommissies.

1.4 Planning en fasering acties bestuurlijke integriteit voor 2021

Regelgeving	
Naar verwachting 2021-2022	Implementeren 'Wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur', waaronder basisscan integriteit kandidaat-wethouders.
In voorkomende gevallen	Aanpassen lokale regelgeving op nieuwe landelijke wetgeving, zoals wijzigingen op rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers
Q4 2021 – Q2 2022	Behoeft inventariseren en actualiseren Gedragscode bestuur en gemeenteraad, volgend op de nieuwe modelgedragscode van de VNG die in 2021 verschijnt
Q3-Q4	Actualiseren Regeling integriteit Rotterdamse bestuurders 2016
Q3-Q4	Actualiseren Protocol behandeling vermoedens niet integer handelen raadsleden 2015 en ontwikkelen onderzoeksprotocol gebiedscommissies
Q3	Actualiseren Handboek college
Q1	Afronden afwegingskader nevenfuncties politiek assistenten

Bewustwording	
Q1	Organiseren van webinar over oneigenlijke druk aan gebiedsvertegenwoordigers.
Q1-Q3	Ontwikkelen vierjarige trainingscyclus gebiedscommissies die na de verkiezingen in 2022 van start gaat
Q3-Q4	Ontwikkelen e-learning voor gebiedscommissieleden
Q2	Aanbieden van integriteitsdialoog aan de gemeenteraad
Q2-Q3	Onderzoeken van mogelijkheden voor een trainingsaanbod voor fractiemedewerkers samen met de griffie
Q2	Organiseren van training en dialoog aan medewerkers van de griffie
Q4	Organiseren van dialoog over integriteit en ethisch leiderschap in het college
Q2-3	Agenderen van integriteit tijdens het clustergesprek tussen enerzijds de burgemeester, wethouder Organisatie en gemeentesecretaris met anderzijds de afzonderlijke concerndirecteuren.
Twee of drie keer per jaar	Bespreken van integriteitsthema's in de concerndirectie door coördinator bestuurlijke integriteit
Q1-Q3	Organiseren van training en dialoog aan directe ondersteuning college over de gedragscode, handboek college en signaleren van risico's

Q1-Q4	Implementeren en monitoren aanbevelingen onderzoek oneigenlijke druk
Op verzoek	Organiseren van maatwerktraining bestuurlijke integriteit

Coördinatie en toetsing	
Q4	Opstellen jaarplan bestuurlijke integriteit 2022 met terugblik op voorgaand jaar en activiteiten voor komend jaar
Doorlopend	Coördineren vaste procedures, zoals opgave neveninkomsten (Q2-3), publicatie nevenfuncties college, publicatie declaraties college
Doorlopend	Toetsen ordentelijke archivering bestuurlijke stukken, waaronder correspondentie van collegeleden, ontwikkeling van archivering van berichten-apps.
Doorlopend	Adviseren op alle voorkomende integriteitsvragen van het gemeentebestuur
Doorlopend	Analyseren en indien nodig onderzoeken van meldingen van vermoedens van integriteitsschendingen
Regulier en indien nodig	Afstemmen over beleid en incidenten (ambtelijke/bestuurlijke integriteit) tussen burgemeester, wethouder Organisatie, gemeentesecretaris en zo nodig vakwethouder
2021-2022	Ontwikkelen training voor publieke integriteitsprofessionals ism leerstoel

Blik naar buiten	
Q1-Q4	Inrichten leerstoel 'Integriteit van het lokaal bestuur' bij de EUR
Q2	Bijeenkomst bijzonder hoogleraar in de gemeenteraad
Q4 of Q1 2022	Oratie (inaugurele rede) bijzonder hoogleraar – minisymposium gezamenlijk met EUR
2021-2025	Ontplooien van activiteiten in samenwerking met de leerstoel, bijvoorbeeld op het terrein van onderwijs (professionalisering medewerkers), onderzoek, ontwikkelen van praktische instrumenten, kennis-bijeenkomsten en gezamenlijke publicaties
Q1-Q4	Begeleiden stagiairs van de EUR
Doorlopend	Volgen van wetenschappelijke ontwikkelingen op het terrein van bestuurlijke integriteit
Doorlopend	Onderhouden en kennisdeling binnen relevant netwerk van partners in de wetenschap en publieke sector.
Q2-Q4	Gastcolleges verzorgen
Q3	Organiseren landelijke Nacht van de Integriteit (ism CAOP, VNG, IPO, UvW)
Q1	Deelnemen aan Europese dialoogtafel Transparency International

Blik naar binnen	
Q1	Vormgeven van pijler 'blik naar binnen', benoemen van jaarthema's voor de periode 2021-2025 en uitvoeringsplan maken. Thema's kunnen zijn: - Trainingen - Onderzoeksmethode - Leerpunten uit gedane onderzoeken - Integriteitsrisico's en kwetsbaarheden - Adviezen op veelvoorkomende vragen - Resultaten MTO over oneigenlijke druk
Q2-4	Onderzoeken van één of twee jaarthema's, leerpunten destilleren en verbeterlagen in de werkwijze doorvoeren.